

نصیحت:

**فقه آن، شرط‌های آن و
ضوابط آن**

مؤلف:

عبدالله بن عبدالحمید الاثري

مترجم: پدram اندایش

نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و ضوابط

آن) 3//

نصیحت^۱: فقه آن، شرطهای آن و ضوابط آن

شکر و ستایش برای الله

---

¹ «نصیحة» در زبان عربی اول به معنای خیرخواهی است و معنای دوم آن همان نصیحت فارسی است، در لیدن کتاب در بعضی موارد، نصیحت معنا شده است و در بعضی موارد خیرخواهی، و من الله توفیق صواب. (مترجم).

4// نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و

ضوابط آن)

پروردگار جهانیان است و صلوات و سلام بر رسول الله، آخرین پیامبر و بر آل و اصحابش و کسی که به او تا روز قیامت یاری رساند.

اما بعد: از مهمترین مسائلی که مسلمانان را به هم نزدیک می‌کند و از باهمیت‌ترین آنها بعد از توحید، کوشش برای یکی کردن صفهای آنها می‌باشد، تا در اراده یکی شوند و الفت و محبت بین آنها گسترش یابد و

نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و ضوابط

آن) 5//

این امکان پذیر نمی باشد، مگر با انجام آنچه الله تعالی از حقوق برادری واجب نموده است و تا آخر ادامه نمی یابد، مگر با دوست داشتن متقابل و انجام کاری دو عوض نیکی برادر، نصیحت نمودن و خیرخواهی برای یکدیگر یکی از بزرگترین مسائل برادری برای الله تعالی می باشد و از روی اهمیت آن، پیامبر ﷺ آن را از دین قرار داده است

6// نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و

ضوابط آن)

تا آنجا که با بعضی از اصحابش بیعت نمود که برای هر مسلمانی خیرخواهی و نصیحت داشته باشند.

وقتی نصیحت و خیرخواهی

دارای منزلت بزرگی می باشد و

اجتماع اسلامی از آن تأثیر می گیرد و

اجتماعی ربانی ایجاد می گردد، بر ما

واجب است که نصیحت و خیرخواهی

را بشناسیم و همچنین شرطهای آن و

ضوابط، زمانها، عوامل و موقعیت های

نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و ضوابط

آن) 7//

آن را نیز بشناسیم؛ تا آن که از بعضی خطاها و اشتباهاتی که در نزد خیرخواهانی که امر به نیکی می‌نمایند و یا دیگران، از روی سهو و غفلت دچار آن می‌شوند، در امان بمانیم؛ بدین صورت که نصیحت باعث نشود تا از تغییر و اصلاح به ایجاد نفرت برسیم و از صفا و صمیمیت به کدورت و دشمنی تغییر حالت دهیم.

به هم بین دلیل لایین مطلب را

8// نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و

ضوابط آن)

برای برادران دعوتگر به صورت
خاص و مسلمانان به طور عام و برای
امر کنندگان به نیکی و نهی کنندگان
از زشتی نوشته‌ام. از الله تعالی
درخواست می‌نمایم تا بین قلبهای ما
افت ایجاد نماید و رفتار بین ما را
اصلاح کند و صفهای ما را یکی
گرداند! همانا او سبحانه بر این امر
توانا می‌باشد.

نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و ضوابط

آن) // 9

تعریف نصیحت:

«نصح» در لغت: گفته می‌شود:

«نصح الشیء» وقتی است که از

آلودگی‌ها پاک می‌شود و گفته شده

است: آن از «نصحتُ العسل» گرفته

شده است، وقتی که عسل از موم جدا

می‌شود؛ در اینجا است که خالص و

پاک کردن سخن از خیانت و بدی به

خالص کردن عسل از موم تشبیه شده

است. و «النُّصْحُ»: بر ضد

10 // نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و

ضوابط آن)

«غش» (نیرنگ) می باشد.

در اصطلاح به این معناست:

نصیحت، خالص کردن نیت از به فساد

کشیدن در معامله است و بر خلاف

خیانت و فریبکاری می باشد. نصیحت

کلمه‌ای است که معنای جمله‌ای را

می دهد و آن خواست خیر رساندن به

کسی است که مورد نصیحت واقع

می شود. خلاصه به این معناست:

نصیحت کننده نیتش در سخن و عمل

نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و ضوابط

آن) 11//

نمودن را برای نصیحت برادر مسلمان
خود خالص گرداند. بلکه هدفی از
هدفهای دنیایی یا یاری نمودن نفس
یا ایراد گرفتن از شخص نصیحت شده
ندارد و نصیحت را به نیکوترین روش
انجام می‌دهد.

***

حکم نصیحت:

علماء در حکم نصیحت اختلاف

نظر دارند، بعضی از آنها گفته‌اند:

12 // نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و

ضوابط آن)

فرض عین^۱ است. دیگران گفته‌اند:
فرض کفایه^۲ است. باین وجود ر
واجب بودن آن اتفاق نظر دارند و این
که کدام برتر است، والله أعلم؛ مقداری

---

¹ - به این معنا که هر کسی بلید آن را

انجام دهد. (مترجم)

² - واجبی است که اگر به اندازه‌ی نیاز

توسط بعضی صورت گرفت، بر دیگران

انجام آن واجب نمی‌باشد. (مترجم)

نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و ضوابط

آن) // 13

از آن فرض عین است و مقداری از آن فرض کفایه است و مقداری از آن واجب است و مقداری از آن مستحب؛ این بر حسب مکانها، زمانها، امکانات شخص و میزان توانایی او فرق می‌کند، با وجود آن که واجب است که هر مسلمانی به برادر مسلمان خود توجه داشته باشد، به شرطی که این شرطها وجود داشته باشد:

1- توانایی بر نصیحت وجود

14 // نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و

ضوابط آن)

داشته باشد و مانعی حسبی و معنوی وجود نداشته باشد.

2- بداند که نصیحت شده،

نصیحت را قبول می‌کند و نصیحت باعث لجبازی او نمی‌شود و همچنین بر اثر آن مفسده‌ای پیش نمی‌آید.

3- کسی که نصیحت می‌کند،

جان و مالش حفظ شود و ضرری به او نرسد.

نصیحت آنچنان که در کتاب

نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و ضوابط

آن) // 15

الله تعالی آمده است:

نصیحت در قرآن صفت پیامبران

و صالحان معرفی شده است و برای

آن فضیلت و دلالت خیر وجود دارد،

الله تعالی از زبان پیامبرش نوح علیه السلام

می فرماید: ﴿أَبْلَغُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي

وَأَنْصَحُ لَكُمْ﴾ [الاعراف: 62]

(رسالتهای پروردگارم را به شما می-

رساندم و برای شما خیرخواهی و

نصیحت می کنم) به این معنا که در

16 // نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و

ضوابط آن)

جستجوی اصلاح شما می‌باشم.
همچنین سخن الله تعالی که از زبان
پیامبرش هود علیه السلام می‌فرماید: ﴿أَبْلَغُكُمْ
رِسَالَاتِ رَبِّي وَأَنَا لَكُمْ نَاصِحٌ أَمِينٌ﴾
[الاعراف: 68] (رسالت‌های پروردگارم
را به شما می‌رساندم و من برای شما
خیرخواه و نصیحت‌کننده‌ای امین
هستم). به این معنا که در آنچه شما را
به سوی آن دعوت می‌دهم، برای شما
خیرخواهی می‌کنم. این نصوص قرآنی

نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و ضوابط

آن) 17//

دلیلی بر این است که خیرخواهی و نصیحت از مهمترین اموری بوده است که پیامبران علیهم السلام به قوم خود روا می‌داشتند و در حالت سلب و ایجاب و به نسبت نصیحت و خیرخواهی آنها، می‌وه می‌داد و آن برای کسب اجر از الله تعالی صورت می‌گرفته است.

نصیحت همان گونه که در

سنت پاک آمده است:

18 // نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و

ضوابط آن)

پیامبر ﷺ فرموده است: «إِنَّ اللَّهَ يَرْضِي لَكُمْ ثَلَاثًا: يَرْضِي أَنْ تَعْبُدُوهُ وَلَا تَشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا، وَأَنْ تَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفْرُقُوا، وَأَنْ تَنَاصِحُوا مَنْ وُلَّاهُ اللَّهُ أَمْرَكُمْ» (الله به سه چیز برای شما راضی می‌شود: راضی می‌شود که او را عبادت کنید و ذره‌ای به او شرک نورزید و همگی به ریسمان الله تمسک جوید و فرقه فرقه نشوید و برای کسی که الله به

نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و ضوابط

آن) 19

دوستی با او امر نموده است،
خیرخواهی و نصیحت کنید) [رواه
مسلم]. همچنین فرموده است: «حق
المسلم علی المسلم ست: إذا لقیته
فسلّم علیه، وإذا دعاک فأجبه، وإذا
استنصحتک فانصح له، وإذا عطس
فحمد الله فشمته، وإذا مرض فعده،
وإذا مات فاتبعه» (حق مسلمان بر
مسلمان شش چیز است: اگر او را
ببیند بر او سلام کند و اگر او را

20 // نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و

ضوابط آن)

دعوت نمود، اجابت کند و اگر طلب
خیرخواهی نمود برای او خیرخواهی
کند و اگر عطسه کرد و الحمد لله
گفت، جواب او را بدهد¹ و اگر
مریض شد، به عیادت او برود و اگر
وفات یافت، جنازه‌ی او را تشییع

---

¹ - جواب آن: «یرحمک الله» (الله تو را

رحمت کنَد!)

می‌باشد. (مترجم)

نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و ضوابط

آن) // 21

نماید) [رواه مسلم]. جرید ر رضی الله عنه گفته است: «با رسول الله صلی الله علیه و آله بر برپا داشتن نماز و پرداخت زکات و خیرخواهی و نصیحت برای هر مسلمان بیعت نمودم». تمیم بن أوس الداری رضی الله عنه آورده است که پی مامبر صلی الله علیه و آله فرمود: «الدين النصيحة» (دین همه‌اش خیرخواهی است)، گفتیم: برای چه کسی؟ فرمود «الله ولکتابه ولرسوله وأئمة المسلمين وعامتهم» (برای الله و

22 // نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و

ضوابط آن)

برای کتابش و برای فرستاده‌اش و
برای امامان مسلمان و برای عموم
آنها) [رواه مسلم]. حدیثی که تمیم
الداری آورده است، کلی‌ترین حدیث
در این باب است و به شرح کامل آن
خواهیم پرداخت و همچنین منزلت
این حدیث نزد علمای اهل سنت و
جماعت را بیان خواهیم داشت.

***

منزلت حدیث «الدین

نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و ضوابط

آن) 23//

النصیحه:

این حدیث دارای منزلتی بالا و شأنی بزرگ است و لاین در حالی است که کلمات آن کم است، ولی دارای فواید و معانی بسیاری می-باشد^۱، به طوری که احکام اسلام در

---

¹ - شیخ علی بن نایف الشعود، پنج جلد کتاب در شرح این حدیث تألیف نموده است. (مترجم)

24 // نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و

ضوابط آن)

آن داخل
می باشند. زیرا آن بی مان می دارد که
ستون دین و برپا شدن آن وابسته به
خیرخواهی است و با وجود آن است
که دین برای مسلمانان برپا می ماند و
با دور بودن از آن تمامی شئون
مسلمانان ناقص می شود. اهمیت این
حدیث همان اهمیت خیرخواهی
است که رسول الله ﷺ آن را سبب برپا
شدن دین و ستون آن قرار داده است

نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و ضوابط

آن) 25//

و پيامبر ﷺ حد نصیحت کننده و نصیحت شده را به طور آشکار مشخص نموده است؛ خیرخواه و نصیحت کننده، هر مسلمانی است که به پروردگاری الله تعالی و دین بودن اسلام و رسول بودن محمد ﷺ ایمان آورده است. تمامی این موارد را پيامبر ﷺ در این سخن خود بیان فرموده است: «الدين النصيحة» (تمامی دین خیرخواهی است). پس

26 // نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و

ضوابط آن)

کسی که به دین اسلام التزام دارد،
واجب است که خیرخواه باشد.

اما کسی که مورد خیرخواهی
قرار می‌گیرد: «النصیحة لله، ولکتابه،
ولرسوله، ولأئمة المسلمین، وعامتهم»
(خیرخواهی برای الله و برای کتابش و
برای رسولش و برای امامان مسلمان
و برای عموم آنها است).

شاید کسی از خودش سوال

نماید: چگونه خیرخواهی برای این

نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و ضوابط

آن) 27//

گروه واقع می‌شود؟ به توفیق الله
تعالی، جواب این است:

1- خیرخواهی برای الله تعالی:

خیرخواهی برای الله تعالی معنای آن
ایمان آوردن به وی و اعتقاد به این که
برای او شریکی وجود ندارد و ترک
نمودن الحاد به صفات وی و توصیف
وی به صفات کمال و جلال و پاک
دانستن وی سبحانه و تعالی از تمامی
نقص‌ها و برپا داشتن اطاعت وی و

28 // نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و

ضوابط آن)

خودداری از نافرمانی او و دوست داشتن و دشمنی برای وی، دوستی با کسی که از او اطاعت نمی‌کند و دشمنی با کسی که از او نافرمانی می‌نماید و جهاد نمودن با کسی که به او کفر می‌ورزد و اعتراف به نعمتهای وی و شکر نمودن برای آنها، اخلاص داشتن در تمامی امور و دعوت به تمامی این موارد که بیان شد و تشویق نمودن به آن و متوجه ساختن تمامی

نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و ضوابط

آن) // 29

مردم به آنها و دعوت دادن آنها به آن می‌باشد. خلاصه‌ی سخن این می‌شود: انسان اطاعت کننده الله تعالی با انجام امرهایش و ترک اموری که نهی نموده است و توصیف نمودن او به صفات کمال و بزرگی و پاک دانستن وی از نقص داشتن.

2- خیرخواهی برای کتاب الله

تعالی: خیرخواهی برای کتاب او
سبحانه و تعالی شامل: ایمان به آن که

30 // نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و

ضوابط آن)

آن سخن الله تعالی است - چه حروف
آن و چه معانی آن - از او شروع
شده است و به سوی او برمی گردد،
نازل شده است و مخلوق نمی باشد،
الله تعالی در آن از روی حق سخن
گفته است و آن را به جبرئیل علیه السلام داده
است و جبرئیل علیه السلام آن را بر محمد صلی الله علیه و آله
نازل نموده است، بعد از همه ی این
موارد، باید برای خواندن آن کوشش
نمود و نزد آن فروتن بود و آن را

نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و ضوابط

آن) // 31

حفظ نمود و تفسیر آن را آموخت و
از آن در مقابل تأویل منحرفان و
دست درازی طعنه زندگان دفاع شود
و آنچه در آن آمده است، تصدیق
شود و اعتقاد وجود داشته باشد که آن
راه زندگی است و برای هر زمان و
مکانی می باشد و باید کوشش صورت
گیرد که احکام آن پیاده شود و به آن
عمل شود و در برابر حکمهایش
ایستادگی صورت گیرد و علمها و

32 // نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و

ضوابط آن)

مثالهای آن فهمیده شود و از پندهای
آن درس گرفته شود و اخبار آن
تصدیق شود و در عجلیه ب آن تفکر
صورت گیرد و به محکم آن عمل
شود و نسبت به متشابه آن تسلیم
انجام گیرد و درباره‌ی عموم و
خصوص آن و ناسخ و منسوخ آن
جستجو صورت گیرد و برای تعلیم و
تعلیم آن کوشش انجام پذیرد، زی را
پیامبر ﷺ فرموده است: «خیرکم من

نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و ضوابط

آن) 33//

تعلّم القرآن و علمه» (بهترین شما
کسی است که قرآن را بیاموزد و آن
را آموزش دهد) [رواه
البخاری (بخارایی)].

3- تصدیق قرآن خیرخواهی

برای رسول الله ﷺ است و خیرخواهی
برای رسول الله ﷺ شامل: تصدیق
پیامبری او و ایمان به تمامی آنچه
آورده است و اطاعت از امرها و
خودداری از نهی‌های وی و پیروی

34 // نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و

ضوابط آن)

رساندن به زنده و مرده‌ی وی، دشمنی
با کسی که با او دشمنی می‌کند و
دوستی با کسی که به او دوستی می‌کند -
بزرگداشت شریعت وی و نفی
تهمت به وی و نشر علمهای وی و
فهمیدن معانی آن و کوشش نمودن
برای آموختن و بزرگداشت آن و
بزرگ کردن وی و ادب داشتن هنگام
یاد نمودن وی و خودداری از صحبت
کردن بدون علم، درباره‌ی وی و

نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و ضوابط

آن) 35//

بزرگداشت اهل او، زیرا با او نسبت دارند و برگرفتن اخلاق وی و ادب پیدا کردن با آداب وی و دوست داشتن اهل بیت و صحابه رضی الله عنهم و خودداری از ایجاد بدعت در سنت او بی ادبی احترامی نمودن به یکی از اصحاب وی رضی الله عنه؛ پس خیرخواهی برای رسول صلی الله علیه و آله همان محبت داشتن نسبت به وی به این معنا که به او و اهل و فرزندان و تمامی زنانش محبت وجود

36 // نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و

ضوابط آن)

داشته باشد، تا به این سخنش صلی الله علیه و آله عمل شود: «لا یؤمن أحدکم حتی أکون أحب إلیه من ولده ووالده والناس أجمعین» (ایمان کسی از شما کامل نمی‌شود، مگر آن که من را از فرزندش و پدرش و تمامی مردم بیشتر دوست داشته باشد) [رواه البخاری (بخارایی)].

4- خیرخواهی برای امامان

مسلمان: کمک کردن به آنها در چیزی

نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و ضوابط

آن) 37//

که مسئولیت برپا داشتن آن را به عهده دارند و کمک کردن به آنها در امور حق و اطاعت از آنها در آن امور حق و هشدار دادن و پیاد آوری آنها به مدارا نمودن و لطف داشتن و باخبر ساختن آنها از آنچه از حقوق مسلمانان که انجام نمی‌دهند و محبت ایجاد کردن در قلبهای مردم به اطاعت از آنها و ارتباط داشتن با آنها و باخبر ساختن

38 // نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و

ضوابط آن)

آنها از عیب‌هایشان و یادآور شدن الله
تعالی به آنان و یادآور شدن آخرت و
امر به نیکی نمودن و نهی زشتی
نمودن آنها و تشویق آنها به بی‌اعتنایی
نسبت به دنیا و همچنین تحریک آنها
به تقوا و عدالت و باز داشتن آنها از
ظلم و ستم.

از خیرخواهی برای آنها، نماز
خواندن پشت سر آنها و جهاد نمودن
همراه آنها و پرداخت صدقات خود به

نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و ضوابط

آن) 39//

آنها و ترک نمودن قیام نمودن بر علیه آنها با شمشیر، اگر دارای ضعف بودند یا رفتار بدی داشتند یا مرتکب فجور و ستم شدند و این تا زمانی است که بین مردم نماز برپا دارند [و اگر بین مردم نماز برپا ندارند، بر حسب توان باید بر علیه آنها قیام نمود]. ستایش دروغین از آنها انجام نگیرد و برای اصلاح آنها دعا شود و تمامی این موارد برای امامان مسلمان می باشد؛

کسانی که امور مسلمانان را برپا می-
دارند و به حکم الله تعالی، حکم می-
نمایند، امامان به معنای علماء نیز
آمده است و خیرخواهی برای آنها،
بزرگ نمودن آنها و علم آموختن از
آنها و تبعیت از آنها در حکمها و نیکو
کردن گمان به آنها می باشد.

5- خیرخواهی برای عموم

مسلمانان: همان راهنمایی نمودن آنها
به مصلحت‌های دنیا و آخرت آنها و

نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و ضوابط

آن) 41//

خودداری از آزار آنها و آموزش دادن آنچه از دین که نسبت به آن غافل هستند و کمک کردن به آنها در آن با سخن و عمل و پوشاندن عیب‌های آنها و جلوگیری از ایرادهای آنها و دفع ضرر از آنها و کسب منافع برای آنها و امر نمودن آنها به نیک‌ی و نهی آنها از بدی همراه با مدارا و اخلاص. مهربانی به آنها و احترام به بزرگتر آنها و مهربانی با کوچکتر آنها، ترک

42 // نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و

ضوابط آن)

نمودن نیرنگ و حسادت به آنان و این که چیزی را شخص برای آنها دوست بدارد که برای خود دوست می‌دارد و شامل امور خیر می‌شود و برای آنها نسبت به چیزی کراهت داشته باشد که خودش نسبت به آن کراهت دارد و دفاع از مالها و ناموس آنها و همچنین دیگر مسائل که با سخن و عمل صورت می‌گیرد و تشویق نمودن آنها به انجام هر چه از

نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و ضوابط

آن) // 43

خیرخواهی که در قبل بیان شد و
نشاط دادن به آنها در طاعات می-
باشد.

درسهایی که از حدیث «الدین

النصیحة» گرفته می شود:

1- امر به خیرخواهی و تاکید

بر آن تا جایی که از روی توجه به آن

تمامی دین بر آن قرار گیرد.

2- خیرخواهی دین اسلام نام

گرفته است و اسلام بر اساس

44 // نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و

ضوابط آن)

خیرخواهی می باشد.

3- بر علماست که این امر مهم

را به طور اجمالی بیان دارند و بعد از

آن شرح آن را آموزش دهند تا

شنونده از آن درس بگردد و آن در

جانش واقع شود و آن را قبول کند.

4- خیرخواهی مسلمان به

برادر مسلمان در تمامی احوال و

زمانها و مکانها واجب است.

5- خیرخواهی برای امامان

نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و ضوابط

آن) 45//

مسلمان، شامل حرف شنوی از آنها و اطاعت از آنها در امور نیک و کمک نمودن به آنها در امور حق و راهنمایی نمودن آنها به چیزی که جهل دارند یا از آن غافل هستند، می‌باشد و همچنین وفا نمودن به پیمانی که با آنها بسته شده است و به کار بستن امر آنها در امور حق می‌باشد.

6- از درسهایی که از آن گرفته

46 // نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و

ضوابط آن)

می شود، دین به عمل گفته می شود،
زیرا خیرخواهی دین نام گرفته است.

7- از درسهایی که از آن گرفته

می شود، دین فقط عقیده و عبادت و

معامله نمی باشد به مانند آنچه که

بعضی می گویند و آن فقط عقیده،

عبادت، معاملات و نظام زندگی است.

***

آداب نصیحت

* نصیحت و خیرخواهی فقط

نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و ضوابط

آن) 47//

برای رضایتمندی الله تعالی بلید صورت گیرد: بدین صورت که خیرخواه و نصیحت کننده، امید به چیزی نداشته باشد، مگر رضایتمندی الله تعالی و آخرت. نبلید در خیرخواهی و نصیحت هدفی از امور دنیا و ریا یا تعریف کردن مردم از وی وجود داشته باشد. نیت در اسلام اساس عمل است و اخلاص در آن از مهمترین اموری است که باعث قبول

48 // نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و

ضوابط آن)

شدن عمل نزد الله تعالی و نزد نصیحت شده می باشد.

* هدف نبلید عیب گرفتن و

مشهور شدن باشد: بر نصیحت کننده

واجب است که به نصیحت شده

بفهماند که هدف او خیرخواهی و

محبت است و او در ورای نصیحت

خود نباید به چیزی امید داشته باشد،

مگر رضایتمندی الله تعالی. دلیل دفع

نمودن چیزی از شخص با نصیحت،

نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و ضوابط

آن) // 49

فقط از ترس واقع شدن آن شخص در خشم الله تعالی می باشد و همچنین به این سخن پیامبر ﷺ عمل شود: «لا یؤمن أحدکم حتی یحب لأخیه ما یحب لنفسه» (ایمان کسی از شما کامل نمی شود، مگر آن که آن چیزی را برای برادرش دوست داشته باشد که برای خودش دوست دارد) [رواه مسلم].

* نصیحت باید پنهانی صورت

50 // نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و

ضوابط آن)

گیرد: بر نصیحت کننده واجب است که برادر خود را فقط در تنهایی نصیحت کند تا بتواند با او به طور واضح صحبت کند و از رد نمودنش ترس نداشته باشد. زی را نصیحت نمودن جلوی مردم باعث تحریک شدن نفس توسط شیطان می شود و باعث می شود تا آن شخص دچار غرور شود و نصیحت را رد نماید و در این حالت است که با نصیحت

نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و ضوابط

آن) 51//

نمودن، به شیطان کمک می‌شود؛ زیرا
نفس بشری این گونه است که دوست
ندارد شخصی از عیب‌های وی آگاه
شود. از آدابی که در نصیحت کردن از
پیامبر ﷺ آمده است این است که او در
کاری که آن را زشت می‌دانست، نام
انجام دهنده‌های آن را نبرده است
بلکه بدین صورت بیان فرموده است:
«ما بال أقوام يفعلون کذا وکذا»
(گروه‌هایی را چه شده است که این

52 // نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و

ضوابط آن)

چنین و آن چنان رفتار می‌نمایند). در بین آنها کسی بود که متوجه شد منظور از این امر او می‌باشد و لین از بالاترین روشهای نصیحت و تربیت می‌باشد و بالاترین آن است و آن از سنت پیامبر ما محمد ﷺ برداشت می‌شود.

* نصیحت همراه با حکمت و

پند نیکو باشد: بر نصیحت کننده

واجب است که به این سخن الله تعالی

نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و ضوابط

آن) // 53

عمل نمایی د: ﴿ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ
بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُمْ
بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ﴾ [النحل: 125] (به
سوی راه پروردگارت با حکمت و
پندی نیکو، دعوت بده و با آنها به
شکلی بحث کن که نیکوتر می باشد)
حکمت باید در آن جاری باشد و از
نصیحت کننده خواسته شده است که با
روشی نیکو، ملایم و آسان مردم را به
سوی الله تعالی دعوت دهد و به آنها

54 // نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و

ضوابط آن)

لطف داشته باشد و نسبت به آنها مدارا
نماید و مدارا نمودن در نصیحت،
باعث به وجود آمدن امور خیر می-
شود، پیامبر ﷺ فرموده است: «ما کان
الرفق فی شیء إلا زانه، وما نزع من
شیء إلا شأنه» (مدارا نمودن در
چیزی واقع نمی‌شود، مگر آن که آن
را نیکو می‌گرداند و از چیزی جدا
نمی‌شود، مگر آن که آن را زشت
می‌کند) [رواه مسلم].

نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و ضوابط

آن) 55//

* انتخاب زمان و مکان

مناسب: از ضروریات است که

نصیحت کننده زیرکی نماید و حالتی

مناسب را برای نصیحت نمودن، پیدا

کند تا آن که در نصیحت خود توفیق

یابد. بر نصیحت کننده است که بعضی

از مسائل را رعایت کند، از آنها:

نصیحت شده مشغول به کاری نباشد،

زیرا باعث می شود که او آنچه را که به

او گفته می شود را درست نفهمد و چه

56 // نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و

ضوابط آن)

بسا که باعث تنفر وی شود یا آن که بخواهد از شما دوری کند و بهتر است که تنها باشد، زیرا انسان دوست دارد که نزد دیگران به کمال شناخته شود و با نصیحت نمودن شما او را نقص دار معرفی می‌کنید.

***

فضیلت رسیدن به خیر از میوه—

های نصیحت است

* پیامبر ﷺ فرموده است: «من

نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و ضوابط

آن) 57//

دلّ علی خیر فله مثل أجر فاعله»
(کسی که به سوی خیر راهنمایی کند،
اجری به مانند انجام دهنده‌ی [آن
خیر] برای او خواهد بود، [بدون آن
که ثوابی از انجام دهنده کم شود])
[رواه مسلم].

* پيامبر ﷺ فرموده است:

«الدّال علی الخیر کفاعله» (راهنمایی
کننده به خیر به مانند انجام دهنده‌ی
آن است) [صحیح: الترمذی].

58 // نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و

ضوابط آن)

* پيامبر ﷺ فرموده است:

«فوالله لأن يُهدى بك رجل واحد خير

لك من حُمِر النعم» (قسم به الله، [ای

علی!] اگر یک نفر از آنها توسط تو

هدایت شود، برای تو از گله‌ی

شترهای قرمز^۱ بهتر است) [رواه

---

¹ - شتر قرمز در آن زمان، حکم

ماشین‌های مدل بالا را در زمان ما

داشت. (مترجم)

نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و ضوابط

آن) // 59

البخاری (بخارایی) [

* پیامبر ﷺ فرموده است: «من

دعا إلى هدى كان له من الأجر مثل

أجور من تبعه لا ينقص ذلك من

أجورهم شيئاً..» (کسی که به سوی

هدایتی دعوت دهد، برای او اجری به

مانند کسی که از آن [هدایت] تبعیت

کرده است وجود دارد و چیزی از

اجرهای آنها کم نمی‌شود) [رواه

مسلم].

60 // نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و

ضوابط آن)

لین احادیث مسلمانان را به شتاب نمودن به سوی عمل خیر تشویق می‌کنند و چه بسا که این امور خیر کوچک باشند، ولی الله تعالی در آن خیر بزرگی قرار دهد و راهنمایی به سوی خیر قسمتی از خیرخواهی است؛ زیرا هدف هر دوی آنها یکی است و آن راهنمایی مردم به راه خیر و برحذر داشتن آنها از شرّ می‌باشد. هر کسی که توسط خیرخواهی یا به

نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و ضوابط

آن) // 61

سبب دعوت و راهنمایی او هدایت
شود، برای او به مانند آنچه شخص
راهنمایی شده ثواب کسب کرده است،
ثواب وجود دارد، بدون آن که از
ثواب خیرخواهی شده چیزی کم
شود.

در آخر: ما از کسانی نیستیم که
اشتباه نکنیم و یا از راه حق منحرف
نشویم، بلکه در ما غریزه‌ها و
سرشتهایی وجود دارد که ما را به

62 // نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و

ضوابط آن)

سوی راه و بی‌راه و خیر و شرّ سوق
می‌دهند و انسان تمامی خطای خود
را نمی‌شناسد و به آن هدایت
نمی‌شود.

ای برادر مسلمانم! از ضروریات
است که سرشتهای مردم و گزینه‌های
آنها شناخته شود و آنها نه ملائک
هستند و نه پیامبر، پس بین آنها خطا
وجود دارد و لغزش ایجاد می‌گردد و
امر همان گونه که در اول گفته شد،

نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و ضوابط

آن) // 63

می باشد:

چه کسی است که از تمامی

طبیعتهای او راضی باشی؟

به همین دلیل حق برادر بر

برادر است که عیب او را به او نشان

دهد و در امر او خیرخواهی و

نصیحت ایجاد گرداند. اگر مردم با

تساهل به این امر نگاه کنند، دوست از

دوست بی‌زار می‌شود و برادر، برادر

خود را رها می‌کند، رابطه‌ها تیره می‌-

64 // نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و

ضوابط آن)

گردد و دوستی‌ها به دشمنی تبدیل
می‌گردد و در اجتماع، شرّ و فساد
موج فشانی می‌کند.

بر عکس اگر امت به اخلاق
خیرخواهی شناخته شود، حقّ بین
مردم محترم می‌شود و اعتماد بین
مردم زیاد می‌شود، خیانت، نیرنگ،
تهمت زدن و بی‌احترامی از بین می‌-
رود و در اجتماع امنیت و اطمینان
خاطر ایجاد می‌گردد. همان گونه که

نصیحت (فقه آن، شرطهای آن و ضوابط

آن) // 65

آن را در پیش پیمان صالح خودمان
رضی الله عنهم أجمعین دیدیم. ما باید
از خطاهای آنها درگذریم، منهج آنان
را بگیریم به عمل آنها عمل کنیم و به
دعوت آنها دعوت نماییم و به هدایت
آنها هدایت شویم و این آخرین امری
بود که بیان آن برایم میسر شد. والله
أعلم.

صلی الله علی نبینا محمد و علی

آله و صحبه أجمعین.